

Lintujen poistaminen elintarvikehuoneistoista ja muista toimitiloista – miten toimia, jos toimitiloihin joutuu lintuja

Ensisijaisesti linnut on karkotettava tiloista niitä vangitsematta tai vahingoittamatta, esimerkiksi avaamalla niille tie ulos. Mikäli lintujen sisäänpääsyä ole yrityksistä huolimatta onnistuttu estämään, niitä voi olla tarve pyydystää esim. verkolla tai häkillä tai jopa tappa. Kaikkien Suomessa esiintyvien lintujen pyydystäminen ja tappaminen on kuitenkin luvan- tai ilmoituksenvaraista joko luonnonsuojelulain tai metsästyslain mukaan. Koska metsästyslain piiriin kuuluvat lintujen kannat on sekä EU:n lainsäädännössä että kansallisesti katsottu metsästystä kestäviksi, niiden pyydystämistä ja tappamista elintarvikehuoneistoissa koskevat säännöt ovat hieman väljempiä kuin luonnonsuojelulain piiriin kuuluvien, osin harvinaisten lintujen.

Riistalajit

Metsästyslain piiriin kuuluvat linnut jaetaan riistalajeihin ja ns. rauhoittamattomiin lajeihin. Viimeksi mainitutkin ovat kuitenkin rauhoitettuja pesimäaikana. Metsästyslain mukaan 1.1.2018. alkaen rauhoittamattomien lintujen, eli variksen, harmaalokin, merilokin, kesykyyhkyn, räkättirastaan ja harakan pesimäaikaisesta rauhoituksesta voidaan poiketa elintarvikehuoneistoissa ilmoitusmenettelyä käyttäen, jos niissä on säännöllisesti tarve torjua lintujen aiheuttamia vahinkoja ja turvallisuusriskejä. Muiden metsästyslain piiriin kuuluvien lintujen pyydystämiseen ja tappamiseen tarvitaan edelleen poikkeuslupa, jonka myöntää Suomen riistakeskus. Samoin ilmoitusmenettelyyn haetaan Suomen Riistakeskukselle tehtävällä hakemuksella.

Metsästyslain piiriin kuuluvia lintuja ovat alli, fasaani, haahka, haapana, harakka, harmaalokki, heinäSORSA, heinätavi, isokoskelo, jouhisorsa, kanadanhanhi, kesykyyhky, kiiruna, lapasorsa, lehtokurppa, korppi (poronhoitoalueella), merihanhi, merilokki, metso, metsähänhi, nokikana, peltopyy, punasotka, pyy, riekko, räkättirastas, sepelkyyhky, tavi, telkkä, tukkakoskelo, tukkasotka, teeri, varis.

Luonnonsuojelulain mukaan rauhoitetut lajit

Kaikki muut linnut kuin yllämainitut ovat rauhoitettuja luonnonsuojelulain mukaan, ja niiden vangitsemiseen tai tappamiseen myöntää poikkeusluvan Varsinais-Suomen ELY-keskus (VARELY), koko maata koskien. Tämä ohje koskee tästä eteenpäin vain luonnonsuojelulain mukaisia lupia.

Luonnonsuojelulaissa ei ole vastaavaa ilmoitusmenettelyn mahdollistavaa kohtaa, jollainen on metsästyslaissa. Lisäksi luonnonsuojelulain mukaan rauhoitetut linnut kuuluvat myös EU:n lintudirektiivin tiukimpien suojelumääräysten piiriin. Lupahakemukselle voidaan kuitenkin pyytää kiireellistä käsittelyä. Tämä menettely selvitetään tarkemmin otsikon ”Kiireellisyys” alla.

Luonnonsuojelulain mukaisen luvan edellytykset

Luonnonsuojeluviranomaisten täytyy käsitellä elintarvikehuoneistoja koskevat lintujen pyyntilupahakemukset samoilla periaatteilla kuin luonnossa tapahtuvaa pyyntiä koskevat hakemukset. Poikkeuslupia lintujen rauhoitusmääräyksistä saa myöntää vain niillä perusteilla, jotka mainitaan EU:n lintudirektiivin 9. artiklassa. Luvan myöntämisen edellytys on muun muassa se, ettei pyydystämislle tai tappamiselle ole vaihtoehtoa ja ettei lajin suojele kärsi poikkeusluvan myöntämisen seurauksena.

Jotta poikkeuslupa voitaisiin myöntää, viranomaisten on saatava hakijalta tarkat tiedot mm. lajeista, pyyntipaikoista, pyyntimenetelmistä, lintujen määristä sekä siitä olisiko pyydystämiseksi tai tappamiselle jokin lintuja vähemmän vahingoittava vaihtoehto. Lisäksi luvan saajan tulee vuosittain raportoida kaikista luvalla pyydystetyistä tai tapetuista linnuista.

Luonnonsuojelulain mukainen poikkeuslupa lintujen pyydystämiseen tai tappamiseen voi koskea saman yrityksen useaa toimitilaa ja useaa määriteltyä lintulajia. Lupa voidaan yleensä myöntää ensisijaisesti elävänä pyydystämiseen (häkkipyyntiin) ja vasta toissijaisesti lintujen hävittämiseen. Mikäli ensisijaisena toimenpiteenä on elävänä pyynti, voi luvan saada myös pidempiaikaiseen kuin välittömään lintujen poistotarpeeseen, korkeintaan viiden vuoden ajaksi. Mitään pääsääntöä luvan pituudesta ei kuitenkaan voida antaa, koska lupaharkinta on tapauskohtainen ja toimenpiteiden on oltava sellaisia, että ne poistavat haitan pienimmillä mahdollisilla lintuihin kohdistuvilla vaikutuksilla. Mikäli hakemuksessa on annettu selvitys kattavasta ennaltaehkäisevästä toiminnasta ja siitä, että ko. toiminnasta huolimatta lupatarve jatkuu tulevaisuudessa, on mahdollista saada lupa jopa viideksi vuodeksi.

Lajintunnistukseen kannattaa kiinnittää huomiota, koska väärää lajia koskeva lupa ei oikeutakaan pyydystämään niitä lintuja, mitä oikeastaan on tarve poistaa, vaan seurauksena voi olla luonnonsuojelurikkomus. Esimerkiksi varpusia on Suomessa kaksi toisistaan vaikeasti erotettavaa lajia, varpunen ja pikkuvarpunen, jotka hakijan on pystyttävä erottamaan toisistaan.

On myös huomattava, että henkilö, jolla on lupa tietyn lajin rengastukseen ja sen siihen liittyvään pyydystämiseen esim. verkolla saa ottaa tämän lajin yksilöitä kiinni myös toimitiloissa ilman erillistä lupaa VARELY:ltä. Ainoa mahdollisuus tällöin on kuitenkin elävänä pyynti rengastusluvassa sallitulla välineellä, rengastaminen ja vapauttaminen. Tappamiseen tarvitaan aina poikkeuslupa, riippumatta siitä kuka sen suorittaa.

Hakemuksen tekeminen

VARELY:n sähköinen lupahakemus löytyy osoitteesta:

<http://www.ymparisto.fi/fi->

[FI/Asiointi luvat ja ymparistovaikutusten arviointi/Luvat ilmoitukset ja rekisterointi/Luonnonsuojelun luvat/Lupa lajien rauhoitussaannoista poikkeamiseen/Lupa rauhoitettujen elainten hairintaan pyyntiin tai tappamiseen](http://www.ymparisto.fi/fi-)

Hakemus voi olla myös vapaamuotoinen, jolloin se jätetään VARELY:n kirjaamoon paperisena tai sähköpostin liitteenä:

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kirjaamo
PL 236
20101 Turku

tai

kirjaamo.varsinais-suomi (at) ely-keskus.fi

Hakemus on hyvä laatia niiden ohjeiden mukaan, jotka löytyvät sähköisen hakemuksen yhteydestä yllämainitulla nettisivulla. Hakijana voi olla toimitilat omistava henkilö tai yritys, tuholaiistorjuntayritys tai vuokratiloissa toimiva elintarvikealan yritys, kunhan hakemuksessa on lueteltu toimipaikat, joissa yritys toimii ja hakija pitää kirjanpitoa ja raportoi vuosittaisista saalismääristä.

Hakemuksen sisältö

- Kun kysymyksessä on lintujen poistaminen sisätiloissa olevista toimitiloista, varastoista, elintarvikehuoneistoista yms., joissa käsitellään, varastoidaan tai myydään elintarvikkeita, poikkeuslupaa haetaan ”kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden turvaamiseksi”, Sähköisessä hakemuksessa voi rastittaa em. kohdan, vapaamuotoisesta hakemuksesta perusteen tulee tulla muuten ilmi.
- Kuvaile kuitenkin kyseessä olevaa tapausta. Käsittelevän viranomaisen täytyy varmistua siitä, että kyse on todella kansanterveyden turvaamiseksi välttämättömistä toimenpiteistä.
- Arvioi niin tarkasti kuin mahdollista poistettavien lintujen määrä laji- ja toimipaikkakohtaisesti, joko vuosittain tai koko lupakaudella.
- Kerro, kuinka pitkäksi ajaksi lupaa haetaan. Kyseessä voi olla lyhytaikainen lupa yksittäisen tai muutaman linnun torjuntaan yhdessä toimipaikassa, tai pitkäaikainen lupa useita lajeja tai toimipaikkoja koskien. Lupaa kannattaa hakea vain todettuun tarpeeseen, koska silloin sen perusteleminen on helpointa.
- Kuvaile tarkoin suunnitellut lintujen kiinniotto- tai lopetusmenetelmät ja lintujen käsittelyä.
- Tärkeä lintudirektiivin vaatima lupaperuste on myös muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen. Tämän vuoksi hakemuksessa on tärkeää kuvailla mitä toimenpiteitä on jo tehty tai kokeiltu lintujen sisäänpääsyn ennaltaehkäisemiseksi tai niiden poistamiseksi. Selitä miksi nämä toimenpiteet eivät ole toimineet. Jos joitakin tavallisesti käytettyjä keinoja ei ole edes järkevää kokeilla tilan korkeuden tai muun ominaisuuden takia, kerro tästä.

Lupa lintujen pyytämiseen tai tappamiseen ei ole lintudirektiivin vaatimusten mukainen, ellei siinä ole tapauskohtaisesti selitetty, miksi ongelmaa ei voi hoitaa pyydystämättä tai tappamatta lintuja. Tämän tiedon puuttuminen voisi olla esimerkiksi hallinto-oikeudelle peruste mitätöidä lupa, jos joku valittaisi siitä.

- Perustele siis hakemuksesi hyvin eli kerro selkeästi ja yksityiskohtaisesti tilanteesta, siitä mitä haittaa eläimet aiheuttavat, mitä haluat tehdä, missä ja miksi. Kerro, miten pitkäksi aikaa tarvitset luvan, ja miksi juuri täksi ajaksi. Liitä tarvittaessa mukaan kartta, pohjapiirros, muu kuva, tai mitä tahansa, minkä katsot selventävän asiaa. Käsittelyn nopeuden kannalta on parempi antaa jokin ylimääräinen tieto kuin jättää pois tarvittavaa tietoa.

Tämän lisäksi hakemuksesta tulee käydä ilmi:

- Hakijan nimi, osoite ja muut yhteystiedot
- Yrityksen tai yhteisön ollessa kyseessä yhteyshenkilö
- Jos hakija on yritys, Y-tunnus
- Niiden toimipaikkojen tarkat osoitteet, joista lintuja on tarkoitus poistaa
- Aika, jota hakemus koskee ja milloin toimenpiteet on aloitettava
- Poistamisen käytännössä suorittavien henkilöiden nimet
- Muun vastuuhenkilön nimi

Hakemuksen käsittely

Nopeinta on sellaisen hakemuksen käsittely, johon ei tarvitse pyytää täydennyksiä. Jos hakemuksesta ei käy ilmi kaikki päätöksen teon kannalta tarpeellinen, VARELY pyytää hakijalta täydennyksiä hakemukseen. Joskus, tosin harvoin, voi olla myös tarpeen tehdä paikalla katselmus sen tarkastamiseksi, että luvan edellytykset täyttyvät.

Kiireellisyys

Ilmoita kiireellisyydestä, mikäli ongelma on ilmaantunut tai kärjistynyt nopeasti tai ennalta arvaamatta. Kirjoita esimerkiksi hakemukseen etusivulle näkyvästi ”pyydetään kiireellistä käsittelyä”. Toivomus kiireellisestä käsittelystä on perusteltava välittömällä toimenpidetarpeella.

Kiireellinen käsittely tarkoittaa, että hakemus nostetaan muiden jonossa olevien vähemmän kiireellisten hakemusten ohi. Pelkästään se, että hakija on huomannut toimenpiteiden luvanvaraisuuden myöhäisessä vaiheessa, ei ole peruste jonon ohittamiselle, vaan perusteeksi vaaditaan myös tilanteen äkillinen kärjistyminen.

Valitusaika

Viranomaisten päätöksiin kuuluu lakisääteinen valitusaika. Kun päätös on tehty, alkaa seitsemän päivän tiedoksisaantiaika, jonka kuluessa sekä hakijan että muiden, joita asia koskee, oletetaan ehtineen tutustua päätökseen. Sen jälkeen alkaa 30 päivän valitusaika. Sinä aikana hakija tai hallintolainkäyttölain mukaan se, jonka ”oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa” saa valittaa päätöksestä hallinto-oikeuteen. Jos kukaan ei valita päätöksestä, se on lainvoimainen ja toteutettavissa kun valitusaika on päättynyt. Jos joku valittaa päätöksestä, se on lainvoimainen vasta kun hallinto-oikeus on käsitellyt valituksen ja antanut luvan toimenpiteen suorittamiseen.

Lupaviranomainen voi joskus antaa luvan päätöksen toimeenpanemiseen jo valitusajan kuluessa. Päätös voidaan panna täytäntöön valitusaikana esimerkiksi, jos päätöksen täytäntöönpanoa ei yleisen edun (esim. kansanterveydelle koituvan merkittävän uhkan) vuoksi voida lykätä. Lintujen pyydystäminen jo valitusaikana on tähän asti sallittu sellaisissa tapauksissa, missä ne aiheuttavat ilmeisen terveysvaaran.

Käsittelymaksu

Poikkeuslupahakemuksen käsittely on maksullinen. Poikkeusluvan käsittelymaksut määritellään vuodeksi kerrallaan ja poikkeus eliölajien rauhoitussäännöksistä maksaa 150 euroa vuonna 2017. Peruutetusta tai täydentämättä jätetystä hakemuksesta peritään tehtyä työmäärää vastaava osuus maksusta. Sekä myönteisestä että kielteisestä päätöksestä peritään saman suuruinen maksu.

Lupa

VARELY:n myöntämä lupa lintujen pyydystämiseen tai tappamiseen noudattelee viranomaisten hallintopäätöksen yleistä muotoa. Lupa sisältää seuraavassa järjestyksessä otsikot:

- Hakija: hakijan yhteystiedot
- Asia: hakemuksen aihe lyhyesti
- Hakemus: yhteenveto hakemuksen sisällöstä
- Määräykset joita hakemus koskee: kuvaus lainsäädännön määräyksistä, jotka koskevat juuri hakemuksessa mainittuja lintuja
- Varsinais-Suomen ELY-keskuksen päätös: ratkaisu siitä, että lupa joko annetaan tai evätään sekä lupaan liittyvät ehdot joita toimenpiteiden yhteydessä on noudatettava.
- Perustelut: viranomaisen selvitys siitä, miksi lupa annetaan tai evätään
- Sovelletut oikeusohjeet: ne lakipykälät, joihin päätös perustuu
- Päätöksen täytäntöönpano: mahdollinen lupa aloittaa toimenpiteet jo valitusaikana
- Muutoksenhaku: tieto siitä, miten ja minne päätöksestä voi valittaa
- Liitteet: vähintään valitusohjeet, mahdollisesti muutakin informaatiota erillisinä liitteinä
- Päätös tiedoksi: lista niistä tahoista, joille päätös lähetetään tiedoksi

- Suoritemaksu: päätöksen käsittelyn hinta

Luvan saajan kannalta tärkeimmät tarkasteltavat kohdat ovat Päätös, Perustelut, Sovelletut oikeusohjeet ja Päätöksen täytäntöönpano. Kohdasta Päätös käy ilmi, onko lupa myönnetty, vai onko se mahdollisesti evätty. Jos lupa on myönnetty, siihen liittyy useimmiten joitakin ehtoja, rajoituksia tai toimenpidevaatimuksia, jotka luvansaajan on täytettävä. Myös nämä käyvät ilmi kohdasta Päätös.

Kohdasta Perustelut käy ilmi, millä perusteilla viranomaisen on myöntänyt tai evännyt luvan. Hakijalla on hallintolain mukaan oikeus saada perusteltu päätös, ja perustelut ovat tärkeitä myös niille ulkopuolisille, jotka ehkä haluavat valittaa päätöksestä. Perusteluissa on lain mukaan kerrottava mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun. Myös luvan ehtojen ja rajoitusten syyt selvitetään Perustelut- osiossa

Luvissa lintujen pyydystämiseen ja tappamiseen on Perustelut-osiesta käytävä esiin myös se, miksi toimenpiteille ei olisi ollut vaihtoehtoa. Tämä on tärkeää EU:n valvontaa ajatellen.

Kohdassa Sovelletut oikeusohjeet kerrotaan ne lain kohdat, joihin päätös perustuu. Hallinto-oikeuteen saa hallintolainkäyttölain mukaan tehdä valituksen vain sillä perusteella, että päätös on valittajan mielestä lainvastainen. Kohta Sovelletut oikeusohjeet on siis erityisen tärkeä sille, joka on tyytymätön päätökseen, koska valituksessa on mainittava, mitä lainkohtaa on valittajan mielestä käytetty väärin tai jätetty käyttämättä.

Tästä kohdasta käy myös ilmi onko viranomaisen ylittänyt toimivaltansa. Päätös ei saa perustua muihin lakeihin kuin niihin, mitä kyseisellä viranomaisella on oikeus käyttää. Luonnonsuojeluviranomaisella ei esimerkiksi ole oikeutta antaa lupia tai asettaa vaatimuksia elintarvikelainsäädännön mukaan.

Kohdasta Päätöksen täytäntöönpano käy ilmi, saako päätöksen panna toimeen jo valitusaikana. Jos kohdassa lukee ”Päätös on voimassa mahdollisesta muutoksen hausta huolimatta”, päätöksen saa panna toimeen heti, jopa siinä tapauksessa, että joku valittaisi päätöksestä hallinto-oikeuteen.

Luvan käytöstä raportointinen

Luvanhaltijan tulee raportoida vuosittain poikkeusluvalla vangittujen ja tapettujen lintujen määrä lajeittain toimipistekohtaisesti. Myös toimenpiteiden ajankohta (päivämäärä) tulee raportoida. Vapamuotoinen raportti lähetetään luvassa annettuun päivään mennessä paperilla tai sähköpostin liitteenä yllämainittuun VARELY:n kirjaamon osoitteeseen. Raportin lähettämistä suoraan lupaa käsitelleelle virkamiehelle tulee välttää, koska henkilö- ja tehtävävaihdokset ovat mahdollisia.

Raportista tulee käydä ilmi:

- Luvan diaarinumero
- Luvan saajan nimi
- Pyydystettyjen ja tapettujen lintujen määrät lajeittain, pyydystysmenetelmittäin ja toimipisteittäin. Myös ajankohta tulee raportoida ja, mikäli mahdollista, pyydystäjä.
- Vangitsemisessa ja tappamisessa käytetyt menetelmät kunkin yksilön osalta, mikäli lupa mahdollistaa vaihtoehtoisia toimintatapoja